

Oude Kerk, 9 maart 2025

Schrift en Tafel

ds. Johan Meijer

gelezen: Deuteronomium 5: 6-21 en Lucas 4: 1-13

titel: Ik hield vol en ging erdoor

tekst bij begin en eind

Ik gaf niet op, niet mijn wil, Heer,

Ik hield vol en ging er door.

Een stroom van licht gaat door het duister,

leder mag volgen in mijn spoor.

overdenking

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

lieve mensen van God,

|

Na deze overdenking speelt Jan Braakman *Jesu bleibet meine Freude* van Johann Sebastian Bach, dat is op verzoek van Erik Middag, die meteen na dat stuk bevestigd zal worden als ouderling-kerkrentmeester. Erik koos dit stuk omdat het al een hele tijd met hem meereist, zo was het het eerste werk van Bach dat hijzelf kon spelen.

Jesu bliebet meine Freude is onderdeel van een cantate *Herz und Mund und Tat und Leben*. Bach maakte die cantate in 1723, hij was toen 38 jaar en net cantor geworden van de Thomaskirche in Leipzig.

Jezus zal mijn vreugde blijven, balsem voor mijn hart, en troost;

Jezus hoedt mij ook in 't lijden, Hij is van mijn leven de kracht,

van mijn ogen de lust en de zon, Hij is mijn zieleschat en hoogst genot;

Daarom zal Jezus altijd in mijn hart en nooit uit mijn ogen zijn.

Een lofzang op Jezus. De muziek bij deze woorden is dan ook vreugdevol en dat past bij de Feestdag waarvoor de hele cantate geschreven is: het moment dat de zwangere Maria haar zwangere verwante Elisabeth bezoekt en Elisabeth uitbreekt in een loflied op de vrucht van de schoot van Maria. De haast dansachtige baspartij geeft het koraal een licht karakter en de wervelende instrumentale melodie zou wel eindeloos door kunnen gaan, alsof Bach de eeuwigheid van Jezus als bron van blijdschap verklankt. Door de stijgende en dalende beweging klinkt de koraalmelodie, gezongen door het koor, als uitroepen van vreugde.

II

De lofzang op Jezus lijkt een schril contrast met dit werk van Annewil Jansen, dat samen met zeven andere werken van haar tot en met Pasen in deze kerk te zien zal zijn. Het is een achtdelig werk dat zij Kruisweg noemt, daarom ook de kruisjes boven de schilderijen. Dit werk, dat vanuit mijn perspectief linksachterin hangt, drukt uit dat Jezus volhield op zijn lijdensweg. De tekst die erbij gedicht is door Chris Lindhout is: *Ik gaf niet op, niet mijn wil, Here, Ik hield vol en ging er door. Een stroom van licht gaat door het duister, ieder mag volgen in mijn spoor.*

Licht en donker zit dichtbij elkaar in dit schilderij, vanuit het lichte vlak lopen lijnen tot op de bodem, tot in de donkere lijnen, tot in de rode lijnen, tot in de bloedlijnen.

Ik gaf niet op, woorden die Jezus in de mond zijn gelegd, woorden die Hij sprak als tot zijn Vader. Niet mijn wil, Here. Ik zou anders gewild hebben, maar Ik ga deze weg, Ik ga het donker aan, het lijden door. Daarover zong Maria al toen zij nog niet zo lang zwanger bij Elisabeth was, als zij haar loflied zingt, en daarin laat meeklinken wat de kwaliteit zal zijn van haar kind, waarvan de ze naam al uit de engelenmond had gehoord: Jezus, God zal ons redden. En dat reddende werk bestaat er uit dat er oog is voor de minste, dat er duurzame barmhartigheid is, dat uiteengedreven wordt wie zich verheven wanen,

heersers stoot Hij van hun troon en wie gering is geeft Hij aanzien. Wie honger heeft overlaadt Hij met gaven, maar rijken stuurt Hij weg met lege handen.

III

En dát werk is Jezus aangegaan, als Eén van zijn Vader, die geheel in de lijn van zijn Vader leefde, handelde, liefhad, recht deed en zich niet door de duivel liet verleiden. Ik gaf niet op, ik hield vol en ging door.

O die tweespaltzaaier, die doorelkaarschudder, die gespletentongige, de diabolos, de duivel die wist wel wat goed was voor Jezus. In de woestijn biedt hij fantastische perspectieven aan: tover brood uit die steen, dat kun jij als je zoon van de Allerhoogste bent. Macht en roem bied ik je aan, je hoeft alleen maar voor mij neer te vallen in aanbidding. Spring eens van deze hoogte, God komt je wel redden met zijn engelen. Jezus tuint er niet in. Hij hield vol. Hij was vol van de Geest van God en die Geest is wars van afgoderij, van roem en eer, van alles waar de Tien Woorden van de Eeuwige tegen waarschuwen.

IV

Tien keer: je zult niet... Tien keer die dingen die allemaal in mensenharten opkomen, die door mensenbreinen bedacht worden. Tien keer die zaken die zeer verleidelijk zijn, maar waardoor je van de Weg van God afraakt. Tien keer nee tegen verleidingen. De grondwet van Gods koninkrijk: nee tegen al die dingen die jou van jezelf en van God vervreemden. Maar ja tegen God en zijn weg is nee durven zeggen tegen al het andere. Dat laat Jezus zien in zijn leven, in zijn doen en laten, in zijn liefde voor zijn Vader, in het volhouden. *Ik gaf niet op, niet mijn wil, Here, ik hield vol en ik ging door.*

V

Het was in de jaren dertig van de vorige eeuw. De *Bekennende Kirche* (Duits voor Belijdende kerk) was een christelijke verzetsbeweging in nazi-Duitsland. In 1933 werden de protestantse kerken gedwongen te fuseren tot *Deutsche Reichskirche*, ook bekend als de *Deutsche Evangelische Kirche*. Tevens moesten niet-Ariërs hun ambten in de kerk opgeven. Als reactie hierop werd in september van dat jaar de ondergrondse *Bekennende Kirche* opgericht. In 1934 gaf een groep voorgangers de Verklaring van Barmen uit waarbij zij Christus en de Bijbel als hun bronnen aangaven en staatsingrijpen afwezen. De voornaamste auteur van deze verklaring, ook wel *Barmer Thesen* genoemd, was Karl Barth. Sommige leiders van de *Bekennende Kirche*, zoals Martin Niemöller en Dietrich Bonhoeffer, werden opgesloten in concentratiekampen. Een aantal van hen

kwam om het leven. De *Bekennende Kirche* was betrokken bij een aantal vormen van verzet, met name bij het verbergen van Joden.

VI

Die *Barmer Thesen* lijken op het patroon van de Tien Woorden en op het verhaal van Jezus die door de duivel wordt verzocht in de woestijn. Het is een nee tegen verleidingen, kort gezegd. Nee tegen ideologieën die haaks staan op de Tien Woorden en op het Evangelie van Christus. Nee zeggen tegen tendensen die het geloof voor politieke karretjes spant, die van zonnekoningen Messiassen maakt, die levensgevaarlijke dingen zegt over kwetsbare mensen, minderheden voorop. Nu wij 80 jaar bevrijding gaan vieren, en nu ook Dietrich Bonhoeffer 80 jaar geleden omkwam, is het meer dan actueel om die Belijdende Kerk serieus te nemen, en ernst te maken met waar Jezus voor stond. Ik gaf niet op. Ik hield vol en ging door.

VI

Het niet en het wel. Het nee en het ja. Het gaan van de Weg van de Tien Woorden of niet. Het gaan van de Weg van Jezus, of niet. Het is zeer treffend samengevat in de geloofsbelijdenis van Dorothee Sölle. Woorden voor het hart, waarmee wij vandaag ook aan het Avondmaal mogen gedenken en vieren dat de Heer Jezus zich tot op de bodem gegeven heeft aan de mensheid, in de lijn van zijn Vader en in de Geest van Licht en Waarheid dat altijd blijft reiken tot in het diepste diep.

Dorothee Sölle schreef

*Ik zal niet geloven in het recht van de sterkste, in de taal van het eigenbelang,
in de macht der machtigen.*

*Maar ik wil geloven in het recht van de zwakste, in de open hand,
in de macht van de overtuiging.*

*Ik zal niet geloven in de scheiding tussen rijk en arm, hoog en laag,
in voorrechten, in de gevestigde orde,*

*maar ik wil geloven dat alle mensen mensen zijn,
dat de orde van de macht en het onrecht, wanorde is.*

Ik zal niet geloven in het mechanisme van productie en consumptie,

in de mens als kostenfactor, in de mens als wegwerpartikel.

Maar ik wil geloven in de arbeid als dienst, in het werken aan de leefbaarheid van deze aarde, in de menselijke solidariteit en verbondenheid.

*Ik zal niet geloven dat ik de verdrukking elders kan bestrijden
als ik het onrecht hier laat bestaan.*

*Maar ik wil geloven dat recht één is, hier en daar,
dat ik niet vrij ben zolang nog een mens slaaf is.*

Ik zal niet geloven dat alle moeite tevergeefs is.

Ik zal niet geloven dat de droom van de mensheid een droom zal blijven.

Maar ik durf geloven - altijd en ondanks alles - in de nieuwe mens, in de andere weg.

Ik durf geloven in God's eigen droom: een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

Amen